

Grand Canary by A. J. Cronin  
Copyright © 1933 by A. J. Cronin

Серія «MAGNUM OPUS»

Кронін Арчибальд Джозеф

К 83 Гран-Канарія / Арчибальд Джозеф Кронін ; пер. з англ. Богдана Трущак. – Львів : Видавництво «Апріорі», 2025. – 312 с.

ISBN 978-617-629-940-0

Після жажливої професійної невдачі скептичний і черствий лікар Гарві Літ у пригніченому стані сходить на палубу корабля «Ореол», що прямує до Канарських островів. На борту, з-поміж восьми дуже різних за характерами й походженням пасажирів, Літу трапляється витончена й тендітна леді Мері Філдінг – дружина багатія Майкла Філдінга. Між такими різними, на перший погляд, людьми спалахують небезпечні почуття, що наче зародилися ще в минулому житті. Та чи пощастить цим почуттям розквітнути, коли на горизонті, серед манливих вершин і садків із фрезіями, панує смертоносна жовта гарячка.

УДК 821.111(410)-3

Перекладено за виданням:

Grand Canary by A. J. Cronin / Bello an imprint of Pan Macmillan,  
a division of Macmillan Publishers Limited  
Pan Macmillan, 20 New Wharf Road, London N1 9RR  
Basingstoke and Oxford, 2013

Photo printed with permission from The Estate of A. J. Cronin  
Фотографія на звороті авантитуту надрукована  
з дозволу The Estate of A. J. Cronin

© Богдана Трущак, переклад, 2025  
© Марія Гумецька, обкладинка, 2025  
© Видавництво «Апріорі», 2025

ISBN 978-617-629-940-0

## Розділ перший



Він був ще трохи п'яний, коли разом з Ізмеєм вийшов зі спального вагона і попрямував платформою до багажного відділення. Йому досі було гірко; його переповнювала та пекуча гіркота, яка, мовби кислота, вишкікала зсередини, п'яного чи тверезого, впродовж останніх трьох тижнів. Платформа м'яко похитувалася під ногами; холодна ранкова імла, що купчилася попід високими арками станції, налягала на нього звідусіль, мов густий морський туман. Він нічого не бачив. Незграбно переставляв ноги, немов уві сні. Врешті зупинився.

– Дорожня скриня, – почув він пояснення Ізмея, – прибула лондонським нічним потягом. На прізвище «Літ».

Клерк, дістаючи олівець з-за вуха, пробіг очима список.

– Відправлена до «Ореола», – сказав він. – Правильно. Представник Слейдів тут, – і крикнув, не повертаючи голови: – Слейде!

До них підбіг чоловік із рябим обличчям, притискаючи до бушлата журнал із фактурами і націливши палець угору до козирка кашкета з позолоченим значком.

– Докторе Літ, сер. Так, сер. Залиште цю справу мені, сер. Я зустріну вас із багажем на пристані Принців. Рівно о десятій, сер. Ось ваш талон.

Він нашкрябав щось на блакитному папері, недбало його відірвав і, невпевнено переводячи очі то на одного, то на іншого, нарешті віддав Ізмею.

– Підпишіть ось тут, сер. Ні, на моєму папірці, якщо ваша ласка, – його пожовтілий ніготь залишив заглибинку на шелестливому папері. – Більше нічого не буде, припускаю?

Ізмей похитав головою і ледь обернувся, щоб передати журнал Літові. Тоді раптом подумав, що це погана ідея. Акуратно виводячи «Г. Літ», він озвався до носильника:

– Багато масте пасажирів?

– У цьому рейсі восьмеро, сер. Повна посадка. Гарно йдуть справи у «Слейд Бразерс», дуже гарно, сер, – з піддесливої вдоволеності носильника можна було зробити висновок, що він основний акціонер компанії. А тоді чоловік зі ще більшою власницькою інтонацією додав, тріумфально наголосивши на титулі: – Леді Філдінг зі своїми друзями буде їхати, сер.

Літ, слухаючи розмову з незворушним обличчям, неспокійно ворухив руками в кишенях дощовика і тремтів: після парового опалення потяга від протягів на платформі пронизувало холодом. Він не спав уночі, його голова заніміла; раптовий скрегіт локомотива, що рушав з місця, спричинив нервові посіпування у лівій щоці.

– Заради бога, Ізмею, – зненацька уривчасто заговорив він, – як довго ми ще тут стоятимемо?

Ізмей відразу розвернувся.

– Гаразд, Гарві, гаразд, – вигукнув він своїм м'яким, переконливим голосом.

Гарві глузливо посміхнувся.

– Якщо тобі конче потрібна світська балачка, то не стіймо хоча б на триклятому вітрі.

– Ми йдемо, – швидко сказав Ізмей. – Зараз же, – він відпустив носильника, давши йому шилінг, і коли вони рушили, подивився на годинник: – Дев'ята. Поснідаємо в «Адельфі».

– Навіщо мені той сніданок?

Ізмей покосував на свого компаньйона, ледь помітно всміхнувшись.

– Згаємо годинку у відпочинковій залі.

– Нащо мені та відпочинкова зала?

Ізмей знову посміхнувся – насмішкувато, згідливо. Зі станції вони вийшли на Лайм-стріт, і на тротуарі, охоплений дріб-

ною мжичкою, упершись поглядом у закіптюжені будівлі і мляві гуркітливі трамваї, опинившись в оточенні стуманілого життя провінційного міста, яке ще тільки прокидалося, Ізмей завагався.

– Що ж, – мовив він, обережно намагаючись надати своїм словам розсудливого звучання, – я не знаю, які розваги може запропонувати Ліверпуль у таку годину. Не такі вже й захопливі, припускаю. Крім того, здається, дощить. Ти не їстимеш і не сидітимеш на місці. Корабель не вирушить до десятої тридцять. То, можливо, скажеш, чого все-таки хочеш?

Якусь хвилину Літ, здавалося, стримано обдумував сказане з якоюсь загрозливою зневажливістю.

– Чого хочеш, – повторив він тупо, ніби ледве тямлячи, що говорить. – Я хочу знати, чому, в дідька, я взагалі тут.

Він замовкнув, а тоді його погляд упав на чесне, незмінно доброзичливе обличчя супутника.

– Пробач, Ізмею, – повільно мовив Літ, облизуючи губи, – я не зовсім... розумію... – раптом його нерви здали, і він прокричав: – Заради бога, не дивися на мене так! Йдемо на клятий причал, якщо треба. Та куди-небудь, тільки рухаймося.

Отож вони рушили далі, тримаючи курс через мокрі вулиці; їх захопив потік клерків і секретарок, які поспішали і штовхалися ліктями; вони пленталися повз крамнички, кафе, контори, що відкривалися, і присадкуваті стрибучі таксі, які дарма намагалися запросити їх проїхатися. Поруч із невисокою доглянутою постаттю Ізмея, одягнутою з ошатною пишнотою успішного чоловіка, фігура Літа, який широко крокував, приковувала погляд майже болісним контрастом. Він був високий, погано вдягнений, але ставний, і ця маслакувата стрункість надавала його рухам дивної різкості. Обличчя Літа було дуже бліде, неголене, риси такі чіткі, немовби вирізьблені. У неприхованій непорушній суворості його обличчя було щось палюче. Щось на кшталт палючої зневаги до життя – гіркої, глузливої, нещадної. Та все ж широко

розплющені темні очі його зраджували. То були зранені очі, у бездонних миготливих глибинах яких зачалося й тремтіло чутливе розуміння. Чоло мав також гарне й високе, яке виражало і почуття, і розум. Так, почуття, страшно почуття відчаю! Адже зараз той розум, що прояснів від пронизливого вологого повітря, перебував у стані похмурої зосередженості. «Чому, – думав Літ знову і знову, – чому я тут? Роблю це лише через Ізмея, так, бо він мене підтримує. Я не хочу їхати. Не хочу їхати. Не хочу...»

«Щоб мені дали спокій, залишили наодинці з собою, дали змогу забути – ось чого я хочу. А найбільше хочу бути на самоті... на самоті!» Та Літ був не сам, як і не міг забути: щось найбільш буденне й непов'язане привертало його увагу, невблаганно повертало назад – і завдавало болю. Одразу попереду на роботу поспішали, мигочучи литками, дві низенькі секретарки; вони голосно й пустотливо ділилися подробицями перемог минулої ночі й хихотіли: хі-хі, хі-хі! Уривки їхньої балачки линули назад, як подуви несвіжого повітря, викликаючи в Гарві нудоту.

– Мій був елегантний, таки справді. В мануфактурі, уяви собі. Принаймні так сказав. Ага, так я й повірила.

– А мій мав прищі. Але його манеру треба було бачити. Ну і ну! До елегантності далеко.

Для Літа, зануреного у хворобливий самоаналіз, їхні дешево нафарбовані обличчя з манірними усмішками, їхні пустопорожні голови і слабкі, кролячі тільця, так безглуздо наділені здатністю розмножуватися, перетворилися на своєрідне жакіття – блазнівське уособлення людства. Цим і таким, як вони, він колись допомагав. Рятував – оце правильніше слово, красиве й, так, смаковите слово. Але зараз вони б не діждалися допомоги, не отримали б порятунку, уже ні. Як смішно, як до біса смішно! Він хотів розреготатися, стати як укопаний посеред мокрого тротуару, закинути назад голову і реготати, реготати.

Зненацька озвався Ізмей.

– Майже на місці, – він весело вказав на клаптик річки Мерсі, що виднівся вдалині між дахами двох будинків, які розташувалися трохи нижче від вулиці, якою вони прощували.

Схиливши голову і згорбивши плечі, Літ мовчав.

Вони пішли вниз пагорбом повз брудні дзеркальні вікна, що маскували канати, нактоузи<sup>1</sup> та корабельне спорядження, крізь безладдя убогих причальних провулків. За п'ять хвилин дісталися до пристані Принців. Там уже чекав всюдисущий носильник; він підійшов так упевнено, наче знав їх від народження.

– Тендер<sup>2</sup> тут, – одразу оголосив він і, припинивши потирати руки, указав майже по-власницьки на маленький паровий буксир, який плавно піднімався й опускався, впираючись кранцями<sup>3</sup> в причал. – А ваш багаж на борту. Усе як належить, сер. Усе цілком як належить.

– Що ж... – мовив Ізмей, невпевнено рухаючись уперед.

Вони піднялися на борт, залишивши чоловіка з рябим обличчям висловлювати мовчазні подяки під сходнями<sup>4</sup>, і, минувши згромадження скринь і шкіряних сумок, валіз і згорнутих дорожніх килимків, пройшовши повз невелику групу людей, які гляділи на них із тривожною неприязню незнайомих, мовчки зупинилися на носі судна.

Річка безперешкодно плинула, каламутно-жовта, тиха й гладенька, але посічена тоненькими вигинами в місцях, де клу-

<sup>1</sup> Нактоуз – металева або дерев'яна шафа, у якій розміщено судновий компас, а також деякі інші навігаційні пристрої. – Тут і далі примітки перекладача.

<sup>2</sup> Тендер – невелике допоміжне судно.

<sup>3</sup> Кранець – колода або набитий клоччям мішок, який вивішують за борт судна для пом'якшення ударів об інше судно, причал тощо.

<sup>4</sup> Сходні – дошка з набитими на неї поперечними планками або збитий із кількох товстих дощок переносний поміст із такими планками та з поручнями на дерев'яних або залізних стійках (для переходу із судна на судно, на пристань, на берег тощо).

бочилися вири; на середині течії зручно стояли на якорі ван-тажні сталеві кораблі; баржі сунули вдаль до підвітряного боку, а річка завжди текла й текла до моря. Ген у відкрите море.

Було тихо, лишень плескотіла течія, доносився ледь чутний стукіт молотів, десь у далині заспокійливо брязкали лебідки, аж поки раптом пором, шумний і неспокійний, метнувся, наче стривожена качка, до дальнього берега. Потім, мовби на знак співчуття, буксир прогудів і віддав швартови! Вони відчалювали від пристані.

Літ знову здригнувся, вражений усвідомленням, що покидає суходіл. Холод, що підіймався з поверхні води, огорнув його, змішався з передчуттям, таким незвично тривожним, що він був приголомшений. Його погляд, спрямований уперед, мов магнітом, притягували обриси корабля, який важив близько трьох тисяч тонн і сигналізував про відплиття синім прапором; з його темно-коричневої труби піднімався тоненький димок, а закриті бортові отвори блідо виблискували в холодному сірому світлі. Літ, мов крізь імлу, роздивився назву на кормі: «Ореол». Корабель був маленький, збудований для перевезення вантажу, але красивий, із гострим носом, прегарною кормою, з елегантним тугим корпусом.

– Ось тобі й суденце, – пробурмотів Ізмей, порушуючи свою тактовну мовчанку. – «Ореол» – гарна назва. «Ореол»! – він із насолодою вимовляв кожний склад. – Чудово звучить! Гарна прикмета, оце вже точно.

Гарві вважав, що назва гарна і навіть ритмічна, а тому вичавив із себе зневажливу посмішку й видав безжальний в'їдливо-іронічний смішок.

– А ще більше духовного піднесення, Ізмею? Містичний вогник на носі корабля й увінчані німбами щогли. Ти розраховуєш, що я повернуся з таким німбом. Очищений і

<sup>1</sup> Віддати швартови – від'язати від кнехтової тумби на березі швартовий кінець (трос), щоб судно могло рушити в плавання.

готовий почати все спочатку, – Літ замовкнув, уже шкодуючи, що озвався. Він був на межі, нерви натягнуті до краю. Йому потрібно було випити. Саме так, він мусив випити, щоб заспокоїтися. З холодною проникливістю науковця Літ визнав, що стривожений, і правильно встановив причину. Але яке все це мало значення? Усьому кінець!

І все ж воно було дивне, дуже дивне, це раптове незбагненне хвилювання, що пронизувало безрадісну пригніченість його розуму. Коли буксир порівнявся з «Ореолом», Літ знову його відчув. Він стояв осторонь, не зважаючи на інших пасажирів, яких, здається, було четверо і які зараз сходили з тендера: низенька дебели жінка, підстаркуватий незграбний чолов'яга, ще один чоловік, високий, дуже запопадливий та говіркий, і молода жінка позаду. Однак Літ не звертав на них жодної уваги. Підіймаючись трапом на палубу, він озирнувся – як людина, яка сама не знає, чого чекає. Однак не побачив нічого. І нікого, окрім стюарда, увагу якого відразу прикував Ізмей. Отож настрій різко зіпсувався, а тоді й зовсім зник. Слідом за Ізмеєм і стюардом Літ попрямував до невеличкого ряду кают для пасажирів корабля, схилив голову, апатично увійшов до своєї. Він сів на маленьку канапу, нахмурено розглядаючи блискучу емалево-білу кімнатку, у стінах якої проведе наступні чотири тижні.

Літ невиразно чув, як Ізмей розмовляє зі стюардом, невиразно бачив, як вони вийшли разом. Йому було байдуже, йдуть вони чи залишаються. Ні-ні, то була цілковита брехня; і над усім – так, навіть зараз – має панувати правда. Доброта Ізмея, оцей його приїзд із Лондона і те, як він владнав усю ту гнітючу справу, свідчила про щось набагато більше, ніж звичайну дружбу, яка пов'язувала їх у лікарні. Ізмей був добрим хлопцем, можливо, трохи нав'язливим, але це, звісно, допустимо – виняткове право успішного хірурга.

«Успіх!» Літ здригнувся від цього слова і втупився в ліжко, на якому йому доведеться спати: біле, як саван, і вузьке, мов